

Andreides Gábor

Valóban meggyengült a Cosa Nostra?

Az alábbi írás azt mutatja be, hogy az olasz bűnüldözési és igazságszolgáltatási szervek milyen erőfeszítéseket tettek az elmúlt években a legismertebb olasz bűnszervezet tevékenységének és politikai befolyásának visszaszorítására.

2010 júniusában két esemény is történt Itáliában, amelyek fölkelhették a modern kori Olaszországgal, az olasz történelemmel és a társadalmi-szociális problémákkal foglalkozó italianista érdeklődők figyelmét. Palermóban, egy ellene folyó bírósági perben az ügyészek első fokon tíz év börtönbüntetés kiszabását kérték Salvatore (Toto) Cuffaro, Szicília volt kormányzója, az UDC (*Unione dei Democratici Cristiani e di Centro*) kereszténydemokrata párt szenátorára. A politikus elleni vád súlyos: szicíliai tartományi elnöksége alatti külső együttműködés a maffiával, segítséget nyújtott, gazdasági előnyöket biztosított a Cosa Nostra számára, amiért a politika terén kapott ellenszolgáltatásokat. A Cuffaro elleni per szeptemberben folytatódik a palermói bíróságon.

Ugyanezen vádpontokban a palermói másodfokú fellebbviteli bíróság bűnösnek találta és jogerősen hét év börtönbüntetésre ítélte azt a Marcello Dell'Utri szenátort, aki Silvio Berlusconi egyik legrégebbi és legközelebbi munkatársaként közreműködött Berlusconi politikai karrierjének építésében és a *Forza Italia!* politikai mozgalom megalapításában. Az 1996-ban perbe fogott Dell'Utrit a bíróság kilenc évre ítélte, ezt csökkentette most a másodfokon eljáró bírói tanács hét esztendőre. A Silvio Berlusconi kormányfővel kapcsolatos maf-

fiavádak pedig ma már szinte megszámlálhatatlanok. Berlusconi ellen hol a bírósági tárgyalótermekben hangzik el a vád, hogy több évtizedes nagyvállalkozói tevékenysége idején együttműködött a szicíliai maffiával, a legváratlanabb helyeken – például a palermói footballstadionban – emlékeztetik arra, hogy mivel tartozik a maffiának.

Ezekből is kitűnik, hogy a szicíliai Cosa Nostra és az olasz politikusok közötti vélt vagy valós kapcsolatok eddig sem mentek ritkaságszámba. Az azonban már mindenképpen figyelemre és említésre méltó, hogy az elmúlt évtizedekben az olasz állam és az igazságszolgáltatás szervei hatalmas erőfeszítéseket tesznek a szicíliai maffia elleni küzdelemben, és egyelőre úgy tűnik, hogy az állam biztonságát súlyosan érintő küzdelemben egyre jobban állnak. Mi lehet az oka annak, hogy a Cosa Nostra veszített erejéből, jelentőségéből úgy az állammal, mint más, maffiatípusú bűnszervezetekkel szemben?

Mindenekelőtt azonban érdemes pontosítani, hogy mit is értünk az olasz maffia fogalmán, melyek azok a szervezetek, amelyeket megkülönböztetünk, illetve meg kell különböztetnünk egymástól, amikor az olaszországi szervezett bűnözésről beszélünk. A legismertebb kétségtelenül a szicíliai *Cosa Nostra*, amely a 19. század végé-

től, a 20. század elejétől Amerikában is megvetette lábát, ahol aztán rövid ideig tartó párhuzamos fejlődést követően tulajdonképpen önállóvá vált (*Cosa Nostra Americana*). A szicíliai maffia Itália leghierarchikusabb maffiaszervezete, amely mára már végérvényesen elveszítette azt a romantikus arculatát, amelyet a Salvatore Giuliano-féle hőskornak, vagy nem utolsósorban Francis Ford Coppola heroikus filmtrilógiájának, *A Keresztapának* köszönhetett.

Maga a maffia kifejezés hivatalosan először 1876-ban jelent meg Leopoldo Franchetti és Sidney Sonnino híressé vált, *Szicília politikai és adminisztrációs kondíciói* című vizsgálati jelentésében. E beszámoló egy olyan szerveződésről beszélt, amely híján volt minden írásos „alkotmányosságnak”, nem tartott látványos nagygyűléseket. Nem telt el sok idő, és 1893-ban Emanuele Notarbartolo di San Giovanni szicíliai politikus meggyilkolásával a szervezet neve már Itália-szerte ismertté vált. A Cosa Nostra története során erős – talán mindenki másnál szorosabb – kapcsolatokat épített ki a helyi, illetve az országos politikával.

A fasizmus két évtizede alatt nem sok babér termett a szicíliai maffia számára. Mussolini a vasprefektusnak, Cesare Morinak a szigetre küldésével rendkívüli mértékben meggyengítette a Cosa Nostra egészét. Letartóztatások, vizsgálatok és ítéletek követték egymást, számos maffiózót egészen egyszerűen száműztek a szigetről. Közel húsz évvel később, 1943. július 9. és 10. éjszakáján az angolszász szövetségesek partra szálltak Szicíliában (Husky-hadművelet), és megkezdődött Olaszország felszabadítása. A partra szálló erőket helyismeretével és kapcsolataival hatékonyan segítette Salvatore Lucania, egy, az Egyesült Államokbeli börtönbüntetéséből frissen szabadult amerikai-olasz

maffiózó, akit Lucky Luciano néven ismert meg a világ. Lucianónak büntetlenséget ígértek, ha közvetít a szövetségesek és a szicíliai maffia között. A közvetítés sikerült: a sziget felszabadítását követően 1943. július 27-én a szövetséges hatóságok don Calogero Vizzini maffiafőnököt Villalba, Giuseppe Genco Russo főnököt pedig Mussomeli települések polgármesterévé nevezték ki.

'Ndrangheta terminussal jelölik az olasz csizma déli részén operáló, föderációs alapon megszervezett calabriai maffiát. A *'Ndrangheta* mára kivívta magának azt a kétes dicsőséget, miszerint ma ez a szervezet Olaszország legerősebb és legveszélyesebb bűnszövetkezete, nagyon erős külföldi kapcsolatokkal és érdekeltséggel Oroszországtól Dél-Amerikáig, Németországtól egészen Ausztráliáig. A calabriaiak számlájára írható a 2006-os duisburgi vérengzés, melynek során hat olaszt – két rivalizáló klán tagjait – közel 70 lövéssel kiégeztek egy pizzériában.

Nápolyban a *Camorra* az úr, amelynek struktúrája, tevékenységi köre, módszerei az utóbbi időkben Roberto Saviano *Go-morra* című, hatalmas vihart kavart könyvéből váltak igazán ismertté. Kisebb és kevésbé közismert bűnszervezetek még a pugliai *Sacra Corona Unita*, és a szintén Szicíliában, elsősorban Agrigento, Ragusa és Caltanissetta környékén tevékenykedő és ismert *Stidda*. Egyes elemzések pedig igen érdekes politikai különbségekre hívják fel a figyelmet. A három „nagy” közül a szicíliaiak az Olasz Köztársaság kikiáltásától kezdődően a liberálisokkal, a monarchistákkal és legfőképpen a kereszténydemokratákkal keresték a kapcsolatot, illetve csatlakoztak hozzájuk. A *'Ndrangheta* ezzel ellentétben inkább a baloldalon kereste a politikai érvényesülést, s rendszerint a szocialistákra és a kommunistákra szava-

Az első maffiaháború. A Cosa Nostrán belül az első jelentős leszámolási hullám, az úgynevezett első maffiaháború 1962-ben vette kezdetét. A háborúskodás és a folyamatos vérontás a húszas évek Chicagóját idézte, amelynek során lezárult a szicíliai maffia második világháború utáni történetének első korszaka. Számos maffiaklánnal együtt véget ért a vidéki vagy mezőgazdasági maffia ideje, és kezdetét vette egy minden tekintetben új korszak. Megkezdődik a corleoneiek („corleonesi”) felemelkedése. Megerősödnek azok a hírhedt bűnözők (Riina, Provenzano), akik majd a nyolcvanas évekre a Cosa Nostra megfellebbezhetetlen irányítói, az olasz állam elsőszámú ellenségei lesznek. 1963. június 30-án pedig az első köztársaság történetének egyik legsúlyosabb mérszárlása következett el: egy ismeretlen telefonáló értesítette a csendőrséget, hogy Palermo egyik kerületében, Ciaculliban elhagyott autóra lett figyelmes, ami valójában tele volt robbanóanyaggal. A kikerülő csendőrök fölnyitották a csomagtartót, a bomba pedig működésbe lépett. A merénylőnek hét halálos áldozata volt. A kormány tízezer katonát vezényelt válaszképpen a szigetre, és letartóztattak közel 1200 embert. Rómában pedig megalakult az olasz parlament két házának tagjaiból álló, azóta is működő és minden törvényhozási ciklus alkalmával megújuló maffiaellenes vizsgálóbizottság.

zott. Sőt, a negyvenes-ötvenes években számos calabriai maffiózó lett baloldali színekben induló helyi politikai vezető. Olaszországban a második világháborút követően sem a közélet, sem pedig a politika sokáig egyszerűen tudomást sem vett a maffiáról. Nem beszéltek róla. Délen veszélyes és kerülendő témának, tabunak tartották, északon egyszerűen nem törődtek e társadalmi jelenséggel, irreleváns kérdésként kezelték. Tették mindezt annak ellenére, hogy már a hatvanas években országos gyászt és megdöbbenést, hatalmas felháborodást váltottak ki az úgynevezett első maffiaháború során elkövetett, több halálos áldozatot követelő merénylőledek.

Az olasz államnak az első maffiaháborúra adott válaszait követően azonban a maffia nem szenvedett vereséget, sőt továbbra is igen aktív volt. Jó példa erre az 1969-ben Palermóban, a Lazio sugárúton történő vérengzés. E véres leszámolás után – amely tulajdonképpen lezárta az első maffiaháborút – a szicíliai maffia irányítása lassan, de biztosan a corleoneiek kezébe került.

Ám az országos televíziók, rádiók, a nagyjelentőségű lapok mindezek ellenére sem foglalkoztak behatóan és részletesen az egyre nagyobb gondot okozó problémával. Minden kapacitásukat lefoglalta az úgynevezett „ólomévek” (*anni di piombo*) jobb- és baloldali szélsőségeseknek tombolása. A nyolcvanas évek elejétől azonban ismételtelen olyan erővel jelentkezett a Cosa Nostra, hogy a maffia létét és az általa okozott nehézségeket nem lehetett tovább elhallgatni.

Olaszul *mattanzan*ak hívják a tonhalhalátszat legutolsó és egyben legvéresebb momentumát, mikor a hálók segítségével fogásba ejtett halakat leölik a halászok. Nem véletlen tehát, hogy az 1981 és 1983 között zajló, és a corleoneiek hatalmát szentesítő úgynevezett második maffiaháborút ezzel a kifejezéssel említi a szakirodalom. A háború kegyetlenségéről sokat elárul annak a bűnbánó maffiózónak (*pentito*) a vallomása, aki szerint „miközben az addigi maffiaháborúkban létezett a semlegesség, ebben az ember hamar megértette, hogy nem lehet semleges, mert a semlegesség egyet jelentett a saját végével. Vagy a corleoneiekkel, vagy a corleoneiek ellen volt.” Ez a háború nagyban különbözött az addigiaktól.

Mindazon maffiózók, akik nem csatlakoztak a corleoneiekhez, és akik ebben az őrült öldöklésben életben maradtak, szinte csak egy menekülési utat választhattak: külföldre szöktek, és ott próbáltak új életet

kezdeni. Ám ekkor sem lehettek teljes biztonságban, hiszen Olaszországban maradt rokonaik, barátaik védtelenül ki voltak szolgáltatva a Cosa Nostra új vezetőinek. Példa erre Tommaso Buscetta, aki 1980 óta ugyan Brazíliában bujkált, mégis elveszítette családjának nagyobb részét. Buscetta 1984 nyarán kezdett együttműködni az olasz igazságszolgáltatással. Giovanni Falcone vizsgálóbíró előtt elmondott vallomásai rendkívül hasznosnak bizonyultak. Az olasz állam elkezdte megérteni és megismerni a biztonságát eddig is nagyon súlyosan veszélyeztető szervezett bűnözést. Az állam hivatott képviselői, vizsgálóbírók és nyomozók megismerkedtek a Cosa Nostra szerkezetével, módszereivel.

Buscetta, a *superpentito*, a Falconéval történő első találkozásakor szinte hivatalos nyilatkozatot tett: „Nem vagyok becstelen. Nem vagyok bűnbánó. Maffiózó voltam és bűnökkel szennyeződtem, amelyek miatt kész vagyok megfizetni az adósságomat az igazságszolgáltatásnak.” Együttműködésének első konkrét eredménye abban a hatalmas maffiaperben (*maxiprocesso*) jelentkezett, amely 1986. február 16-án kezdődött az eljárás teljes időtartamára hermetikusan elzárt Palermóban. 474 kisebb-nagyobb és egészen nagy jelentőségű maffiózó állt bíróság elé. És a bíróság, elmentésben a korábbi évek gyakorlatával, valós és igen jelentős munkát végzett: a 19 esetben életfogytiglani, összességében 2 665 évnyi börtönbüntetéssel, 11 milliárd lírát kitevő kártérítés megítélésével, és 114 esetben felmentéssel végződő perrel az olasz állam először mért jelentős és kemény csapást a szicíliai maffia vezetésére.

A nyolcvanas évek közepétől az állam ellen folytatott háború és a gyilkosságsorozatok egy időre félbeszakadtak. A maffia ugyanis a Semmitőszéknél támadta meg az 1986–1987-es per döntéseit és határo-

zatait, arra hivatkozva, hogy a per egy olyan maffiózó vallomásaira alapul, aki maga is részese volt a Cosa Nostrának, nyilatkozatait tehát nem lehet perdöntő igazságként kezelni. Az Olasz Semmitőszék ennek ellenére 1992. január 30-án az úgynevezett Buscetta-elmélet (*teorema Buscetta*), vagyis a Buscetta vallomásaiban szereplő terhelő adatok elismerésével megerősítette az 1986-os perben született ítéleteket. Ez a hír újabb vérengzést és gyilkosságsorozatot indított el Olaszországban. A Cosa Nostra és személyesen Riina mindenképpen méltó módon szeretne volna megbüntetni az árulókat, az ígéreteiket be nem tartó politikusokat, valamint azokat a maffiavadász bírókat, csendőröket, akik az államot képviselték. Még 1984-ben, Buscetta együttműködésének kezdetén megígérte alvezéreinek, hogy ha az erőszak, a megfélemlítés és a korrupció

A második maffiaháború. A hatalmat egyre jobban akaró, és érte válogatott kegyetlenséggel küzdő corleoneiek, és a velük szembe kerülő családok háborúja a háború csúcspontján, 1981 és 1983 között alig néhány esztendő lefogása alatt közel ezer halálos áldozatot követelt. Az állam elleni hadjárat néhány évvel ezelőtt már kezdetét vette: a szicíliai maffia több magas rangú politikussal, csendőri és rendőri vezetővel, illetve állami tisztviselővel végzett. A Cosa Nostrán belüli palotaforradalom eredménye véget vetett a szicíliai maffia „demokratikus és pluralista” korszakának: Riina, Provenzano, Leggio és a többiek abszolút hatalomra tettek szert. Megváltoznak a módszerek, és másfelé fordul a Cosa Nostra érdeklődése is. A cigarettacsempészet helyét fokozatosan átveszi a sokkal jövedelmezőbb kábítószer-kereskedelem. Míg az úgynevezett régi vagy klasszikus maffia nem gyilkolt bírókat, csendőröket, rendőrségi alkalmazottakat, állami tisztviselőket, vagy legfeljebb csak egészen kivételes esetekben, az újak ezzel szemben mindenkit és mindent eltüntettek, ha az érdekük úgy kívánta.

nem képes határt szabni a palermói mafiaellenes vizsgálatoknak, akkor azt majd az ő politikai kapcsolatai megállítják. A Semmitőszék történelmi döntése súlyos csapást mért Riina szervezeten belüli tekintélyére: a politikai kapcsolatok mintha bomlani kezdtek volna. A szicíliai maffiának minden eddigieknél nagyobb szüksége volt arra, hogy befolyásolja az országos politikát. Ezt pedig egyetlen módon tehetné: erőszakkal. Riina háborút indított az állam ellen, remélve, hogy annak végén az visszavonul a Cosa Nostra számára annyira fontos ügyekben: az 1986-os maxiprocesso ítéleteiben és egy négy esztendővel azelőtti törvényben, amely lehetővé tette a mafia vagyonának elkobzását.

Az állam elleni hadjárat egyik első áldozata Salvo Lima kereszténydemokrata politikus volt, akit 1992. március 12-én autójában ért utol Riina dühe. Az igazságszolgáltatással együttműködő maffiózók egyöntetűen arról számoltak be, hogy Lima volt a

Cosa Nostra politikai referense, Giulio Andreotti miniszterelnök szicíliai összekötője. Lima jelentőségét jól mutatja, hogy nélküle és előtte Andreotti és pártbéli frakciója körülbelül két százalékát fedte le a Kereszténydemokrata Pártnak, Szicíliával és Limával ez az arány tíz százalékra növekedett. Sokan gondolták úgy akkoriban, hogy a kereszténydemokrata politikusnak azért kellett meghalnia, mert nem tudta betartani ígéretét, hogy rendbe hoz mindent, és elsimítja a szuperper keltette hatalmas hullámokat. Ami pedig az ezt követő fokozott terrort és háborút illeti, a mafia célba talált a csapásaival: május 23-án 17 óra 58 perckor egy autópálya alá rejtett gyilkos erejű bomba végzett Giovanni Falcone vizsgálóbíróval, feleségével és három testőrével. Néhány héttel később, július 19-én a Cosa Nostra ismét lecsapott, és meggyilkolta a mafiaellenes harc másik szimbólumát és elharcosát, Paolo Borsellino vizsgálóbíró.

Az egész országot megrázó és mérhetetlen felháborodást kiváltó támadássorozatot követően az állam fölvetette a kesztyűt, és válaszlépésre szánta el magát. A „Szicíliai Vecsernye” hadművelet keretében 7000 katonát küldött a szigetre, és megkezdődött a vadászat a maffiára. 1993 elején a rendőrség letartóztatta Baldassare Di Maggiót, Riina sofőrét, akinek révén január 15-én Palermóban 13 esztendei bujkálás után a corleonei klán feje, Toto Riina is kézre került. A májusban Szicíliába látogató katolikus egyházfő, II. János Pál pápa is sokakat meglepő szigorral és határozottsággal emelte föl szavát a mafia ellen. 1993. május 9-én az agrigentói Templomok Völgyében intézett mennydörgő szöveget a szervezett bűnözés ellen: „Ez a nép, a szicíliaiak, akik nagyon-nagyon ragaszkodnak az élethez, ez a nép szereti az életet, életet ad, nem élhet mindig egy káros civilizáció, a halál civilizációjának nyo-

A maffiózó vallásossága. Élhet-e erkölcsös és a katolikus egyház tanításainak megfelelő életet, aki maga is öl vagy gyilkosságokra ad utasítást? A katolikus egyház törvényeinek egy részét a mafia – sajátosan ugyan, de lényegében – maradéktalanul betartja, és ami fontosabb betartatja. A mafia formális hite azonban leginkább társadalmi helyzetének egyfajta pozicionálására szolgál, nem pedig arra, hogy e hit előírása szerint éljen. E formalitás mögé pedig elrejtendő mindazon intenciók sokasága, amelyek valójában jellemezték és mind a mai napig jellemzik az olaszországi szervezett bűnözést. A mafia bizonyos mértékben egyház az egyházban. Szigorú szabályaival és rendelkezéseivel az élet nagyon sok területén kötött és meghatározott életmódot követel a tagjaitól. Mindazok, akik e merev szervezet tagjai lesznek, belépésükkel lemondanak addigi életükről, és minden értelemben új, az addigitól különböző életet kezdenek. Egy új hitközösség tagjai lesznek, vagyis a mafia tagjai valójában a maffiában hisznek.

mása alatt. A megfeszített és újjászületett Krisztus nevében, annak a Krisztusnak a nevében, aki maga az élet, az út, és az igazság, üzenem a felelősöknek: Térjetek meg! Egyszer, egy nap eljő Isten ítélete!” A Cosa Nostra válasza II. János Pál szavaira nem késett sokáig: július 27-én bombák robbantak a római San Giovanni in Laterano és a San Giorgio templomban. Személyi sérülés nem történt. Szeptember közepén pedig Brancaccióban, Palermo egyik elővárosában saját templomának lépcsőjén lőtték le a helyi maffiaellenes papok vezetőjét, Pino Puglisi atyát, aki – mint ahogy gyilkosai később bevallották – rájuk mosolygott, és azt mondta: „Már vártam.”

A rendelkezésünkre álló csekély terjedelem nem teszi lehetővé, hogy a következőkben bőven szóljunk Giulio Andreottiról. Témánk szempontjából azonban elengedhetetlen, hogy meg ne említsük az idén kilencvenegy éves örökös szenátor nevét, aki a kereszténydemokrata párt (*Democrazia Cristiana*) megkerülhetetlen politikusaként a második világháborútól kezdve folyamatosan képviselője az olasz parlamentnek: többek között hétszer (!) volt az ország miniszterelnöke, nyolcszor töltötte be a védelmi miniszteri tiszteket, ötször állt az olasz külügyek élén, kétszer vezette a pénzügyi és az ipari minisztériumot. Andreotti és vélelmezett kapcsolata a szicíliai maffiával a mai napig az érdeklődés középpontjában áll Olaszországban. A kilencvenes évek elején egyre több kisebb és nagyobb rendű maffiózó vallomásában tűnt fel két politikus – Salvo Lima és Giulio Andreotti – neve. Ezek a vallomások súlyos dolgokról meséltek. Többek között azt állították, hogy a hetvenes-nyolcvanas években Andreotti rendszeres kapcsolatokat tartott és személyesen is találkozott a Cosa Nostra több vezetőjével. A Riina kézre kerítésében közreműködő Baldassare

Tiszta kezek. A Tiszta kezek, avagy a Mani pulite, az egész olasz politikai életet behálózó korrupció elleni bírósági eljárássorozat elnevezése volt az 1990-es évek elején. Az általános és országos botrányosorozat 1992. február 17-én vette kezdetét, mikor is a szocialista párthoz köthető Mario Chiesát, a milánói Albergo Trivulzio nyugdíjasotthon igazgatóját letartóztatta a rendőrség. Chiesa ellen kenőpénz elfogadása volt a vád. Letartóztatása után kizárták a szocialista párt sorraiból, majd március 3-án a szocialista vezető, Bettino Craxi is úgy nyilatkozott róla, hogy a volt intézményvezető nem más, mint egy „elszigetelt család”. Mindezek ellenére a milánói vizsgálóbíró-csapat által indított vizsgálat, az ezek nyomán kibontakozó korrupciós botrány, majd az ezt követő perek gyakorlatilag lefejezték az olasz politikai osztályt, hozzájárultak az úgynevezett első Olasz Köztársaság bukásához, és ezzel együtt a második világháborút követő olasz pártrendszer felbomlásához.

Di Maggio szerint a miniszterelnök szicíliai szokás szerint csókot váltott magával Toto Riinával is.

A palermói ügyészség az állam elleni maffiatámadások, a Tiszta Kezek vizsgálatának megindulása utáni feszültségek és az általános politikai bizonytalanság évében, 1993. március 27-én kezdeményezte a szenátusnál Andreotti szenátor mentelmi jogának felfüggesztését, akinek ügye csak 1995. március 2-án terelődött jogi útra, az ellene indított per pedig még abban az évben szeptember 26-án vette kezdetét.

Az olasz politika félévszázados irányítója összességében arra építette védelmét, hogy neki közvetlen érdeke nem fűződött a szicíliai ügyekhez, csupán engedte, hogy „helytartója” nagy szabadsággal intézze a helyi ügyeket, miközben ő országos és nemzetközi szinten politizált. Állította, semmi köze Szicíliához, ahhoz a földhöz, ahol Salvo Lima és politikustársai mozogtak. Andreottit 1999 októberében ártatlanak találták. 2003-ban egy ügyészségi fel-

lebbezést követően megerősítették: Andreotti nem bűnös az ellene felhozott maffiavádakban. Mindeközben Andreottit egy másik ügyben is perbe fogták, azzal vádolták, hogy megbízást adott egy politikai újságíró, Mino Pecorelli (Osservatorio Politico) meggyilkolására. Pecorellit, aki több kényes témában – maffiakapcsolatok, illegális pártfinanszírozás, Moro-ügy – támadta Andreottit, 1979. március 20-án lőtték le Rómában. Ebben az ügyben Andreottit a perugiai bíróság 1999-ben felmentette, a másodfokú azonban 2002-ben 24 esztendőös börtönbüntetésre ítélte. Egy évvel később a fellebbviteli bíróság megsemmisítette a másodfokon hozott ítéletet. Andreottit egyszer sem tudták jogerősen elítélni az ellene felhozott vádak miatt.

Toto Riina kiesésével a Cosa Nostra irányítása a „mérsékeltnek” tartott Bernardo Provenzano kezébe került. Provenzano karrierje Riinához hasonlóan Luciano Liggio mellett indult, aki – talán kissé meggondolatlanul – úgy nyilatkozott képességeiről, hogy Provenzano „ügy tüzel, mint egy isten, de tyúkagya van”. A több évtizede bujkáló Provenzano megpróbált egyensúlyt tartani a szicíliai maffia erőszakpárti és megegyezőbb szárnyai között. Ő maga ez utóbbiakhoz húzott, egy sokkal csöndesebb és láthatatlan maffiát szeretett volna, olyan Cosa Nostrát, amely észrevétlenül is hatékonyan képviseli az érdekeit az állammal szemben. Bernardo Provenzanót 2006. április 11-én, 43 esztendei bujkálást követően, szülővárosához, Corleonéhoz közel egy szerény pajtában fogta el az olasz rendőrség. A Cosa Nostra főnöke letartóztatásakor a „nem tudjátok, mit cselekszettek” próféta szavakkal fordult a rendőrökhez. Rejtekhelyén öt darab, jegyzetekkel és megjegyzésekkel ellátott Bibliát találtak a nyomozók. Napjainkban a szicíliai maffiát az a Matteo Messina Denaro vezeti, legalábbis őt tartják Proven-

zano utódának, aki 1993 óta szökésben van, és szerepel a világ legveszélyesebb körözött bűnözőinek listáján.

Azt, hogy létezik a kapcsolat a szicíliai maffia és az olasz politika között, már a hatvanas évek elején közismert volt Itáliában. A Cosa Nostra tudatosan és szisztematikusan épült be az olasz politikai életbe. Valójában azonban a szicíliai maffia nem állt meg a politikai életnél, kapcsolatokat keresett és talált a nagyvállalkozók, az állami bürokrácia vezető képviselői körében is. A kilencvenes évekig a kiegyensúlyozottság és az érdekek kölcsönös tiszteletben tartása volt jellemző a maffia és a politika kapcsolatára. A szerepek jól meghatározhatók voltak. A politikus elfogadta a maffiózó hozzájárulását a választási küzdelmekhez, az anyagi támogatást vagy szavazatok biztosítását, és mindezek fejében vállalta, hogy közbeszerzési eljárásokban dönt a Cosa Nostra javára, és politikai védelmet biztosít a számára. Ezt követően a kötelékek lazulni látszottak a maffia és az állam közötti háború idején. A maffia a közte és a politika közötti közvetítéssel, a régi politikai elit tagjaival elégedetlenkedni kezdett, legfőképpen azután, hogy a közvetítő politikusok ígéretével ellentétben maffiaellenes törvények és ítéletek születtek a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulóján.

Mára inkább az a jellemző, hogy az igazságszolgáltatás erőfeszítéseinek – letartóztatások, perek, ítéletek – hatására a Cosa Nostra meggyengülten ugyan, de nem legyőzve, az alámerülés taktikáját választotta. A maffia a választások idején mindig is igyekezett a nyeresre esélyes jelöltre tenni voksát, de általában elmondható, hogy a Cosa Nostra ideológiamentes, ezért számára nem túl nagy jelentőségű, hogy milyen színű állami vagy helyi politikai erővel működik együtt a céljai elérése érdekében. A kilencvenes években a maffia és a politi-

ka kapcsolata két nagy rendszer szembeállításával érzékeltethető igazán. Az egyik, az úgynevezett *Lima-modell* szerint az országos politika, s így az országot vezető politikusok azok, akik a kölcsönös előnyök szem előtt tartásával közvetítőkön keresztül lépnek érintkezésbe és tartanak fenn kapcsolatot a maffiával. A másik, az úgynevezett *Ciancimino-modell* szerint a maffia az, amely a politika irányításával, annak használatával teremt a maga számára előnyös és jövedelmező helyzeteket. Akkoriban, a Lima-modell volt a szabály, a Ciancimino-modell jelentette a kivételt. Napjainkra ez teljes mértékben az ellenkezőjére változott.

A corleonei klán hegemon szerepe csökkent, az állam erős és jól irányzott válaszcsoportjainak súlya alatt meggyengült, a maffia és a corleoneiek vezetői börtönben ülnek, és igen kevés számba jöhető utódról tudunk. A maffia láthatatlanná vált, de még jelen van az olasz politikában. A Cosa Nostra újra sokkal képlékenyebb és megengedőbb, kevésbé támadóbb az állammal szemben.

Napjainkra a szicíliai maffia veszített jelentőségéből a többi maffia vagy maffia típusú bűnszövetséggel szemben is. Erősek és

határozottak voltak azok az ütések, amelyeket az olasz állam mért az elmúlt évtizedekben a szicíliai maffiára. A 'Ndrangheta, vagyis a calabriai maffia vette át a szicíliaiaktól az első helyet. Most ő a nagyobb és hatalmasabb úgy Itáliában, mind külföldön, nem utolsósorban azért, mert sikeresen vett részt a kábítószer-csempészetben, illetve az illegális fegyverkereskedelemben. Nagy előnye a szicíliaiakkal szemben, hogy családi szerkezete, a szervezetet alkotó családok vérségi kapcsolata kizárja és kizárta az árulást. Nem véletlen, hogy a 'Ndrangheta soraiban nincsenek bűnbánó, az igazságszolgáltatással együttműködő maffiózók. A kilencvenes években a szicíliai maffia elleni hajtóvadászatok idején az állam is mintha elfeledkezett volna a calabriaiakról, a perek, a vizsgálatsorozatok igazából a 'Ndrangheta sorait nem érintették.

A Cosa Nostra tehát jócskán meggyengült ugyan, de korántsem veszítette el veszélyességét. Giovanni Falcone mondta egyszer a maffiáról: „A maffia egyáltalán nem legyőzhetetlen, emberi szülemény, és mint minden emberi szüleménynek, van kezdete és vége.” Jó lenne hinni a vizsgálóbírónak! ■

Irodalom

Cavadi, Augusto: *Il Dio dei mafiosi*. Milano, 2009, Edizioni San Paolo.

Ceruso, Vincenzo: *La chiesa e la mafia. Viaggio dentro le sagrestie di Cosa Nostra*. Roma, 2010, Universale Storica Newton.

Dickie, John: *Cosa Nostra. A szicíliai maffia története*. Budapest, 2005, Gabo Kiadó.

Falcone, Giovanni: *Cose di Cosa Nostra*. Milano, 1998, BUR Saggi.

Fava, Giuseppe: *A szicíliai maffia*. Budapest, 1985, Kossuth Könyvkiadó.

Iadaluca, Fabio: *Cosa Nostra. Uomini d'onore*. Roma, 2010, Armando Curcio Editore.

Sales, Isaia: *I preti e i mafiosi. Storia dei rapporti tra mafie e chiesa cattolica*. Milano, 2010, B.C. Dalai editore.